

СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДЛІТКІВ СЕЛА ТА МІСТА

Формування будь-якої особистості залежить від трьох основних факторів: спадковості (генетичної ідентичності), виховання та середовища. Якщо на перші чинники значною мірою впливає безпосередньо сім'я, то від середовища, у якому перебуває особистість, залежить рівень її соціалізації.

Те, що психологія і поведінка окремої людини як особистості істотно залежить від соціуму, доведено в соціально-психологічних працях багатьох науковців: А. Анцибора, Е. Меймана, П. Лесгафта. Серед вітчизняних дослідників слід виділити: Н. Левус, яка вивчала психологічні особливості передусім старшокласників у селах та містах, І. Губеладзе, яка ґрунтовно описала проблему ідентичності сільської молоді у місті у своїй монографії.

Звичайно, життя у місті значно відрізняється від сільського. Велика територіальна масштабність, густота населення, рівень освіти, кількість торгово-розважальних комплексів та інші чинники характеризують кожне сучасне глобалізоване місто. Відповідно, мають відмінні риси і підлітки, які проживають у містах та селах.

Соціально-психологічні особливості включають комплекс ознак, за допомогою яких можна ідентифікувати будь-яку особу, спільноту чи навіть націю. До них відносять риси характеру, вподобання чи певні нахили. Дослідниця Н. Погорільська звертає увагу на відмінність старшокласників у сільській місцевості, зокрема підкреслює їхню працьовитість, більшу самостійність, а відтак і відповідальність за самих себе у майбутньому. Це високий показник зрілості.

Перевага старшокласників, що проживають у місті, спрямована на досягнення та задоволення своїх внутрішніх цінностей, що веде до особистісного розвитку та психологічного здоров'я. Тобто такі підлітки більш точно виражають свої потреби, знають, чого конкретно хочуть досягти в житті і є більш цілеспрямованими, на відміну від підлітків, які проживають у селах. Позитивно впливають на розвиток підлітків, які проживають у місті, батьківська підтримка, автономність, емоційна залученість батьків до життя своїх дітей, структурованість і зрозумілість вимог до дитини, участь дітей у цікавих, розвиваючих видах діяльності. Це пояснює невисокий рівень даного показника у старшокласників, що проживають у сільській місцевості, оскільки там діти не завжди отримують достатнього піклування від батьків. Дітей у селах змалечку привчають до роботи та в самих батьків часто не вистачає часу на спілкування у зв'язку з постійною занятістю на роботі та домашнім господарством [2, с. 7].

Існує гіпотеза, згідно з якою люди, які виростили в сільській місцевості, набувають більше альтруїстичних рис особистості порівняно із середовищем великого міста – воно не сприяє розвитку таких рис. Низький рівень готовності жителів великого міста надати допомогу вчені пояснюють усвідомленням небезпечності життя у великому місті, більшою стурбованістю і підозрілістю, меншою дружелюбністю, психологічною вразливістю.

В. Лай у 1912 році в «Експериментальній педагогіці» описав міську дитину, яка живе з постійно напруженими нервами. За його словами, у місті багато розваг і висока напруга, що руйнує здатність протистояти нещастю і боротися з труднощами. За сучасних умов, проблема великої кількості вільного часу і розваг у міському середовищі залишається актуальною [1, с. 3].

Отже, соціально-психологічні особливості підлітків у селах та містах мають свої відмінності, які залежать безпосередньо від умов середовища, у якому проживають підлітки. Велике значення для розвитку дітей має соціальне оточення. У містах передбачається високий темп життя і більші вимоги як до дорослих, так і до підлітків. Села характеризуються меншою напруженістю, неквапливим ритмом і розміреністю, що і визначають більш спокійний та виважений характер підлітків.

Список літератури

1. Демида К.Є. Формування соціально-психологічних особливостей людини під впливом зовнішнього середовища села та міста/К.Є. Демида // Актуальні проблеми психології. – 2010. – Вип. 27. – Т.1 – С. 128-131.

2. Погорільська Н. Значення місця проживання для ціннісно-сміслової сфери та часової перспективи старшокласників[Електронний ресурс]/ Н. І. Погорільська // Проблеми сучасної психології. – 2016. – Вип. 34. – С. 421-431. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2016_34_34

*Науковий керівник: Власова-Чмерук О.М.,
ст. викладач*